

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Georgii Calixti S. Theol. D. ... De Praecipuis Christianae
Religionis Capitibus Disputationes XV.**

Calixt, Georg

Helmeftadii, 1658

VD17 VD17 3:303575N

Disputatio VI. De praedestinatione

[urn:nbn:de:bsz:31-128662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128662)

CXIX. Venialia igitur peccata hoc sensu sunt in renatis motus pravi, quibus voluntatem non permittunt succumbere; imò ipsa quæ regnare patiuntur, modò ad pœnitentiam revertantur, qualia fuerunt adulterium & homicidium Davidis. Ne autem concupiscentijs succumbamus hortatur Paulus, ubi ait: *Non regnet peccatum in mortali vestro corpore.* Item venialia sunt peccata non renatorum quæcumque, si convertantur, doleant & Christum fide amplectantur.

CXIX. Quoniam verò expiari, remitti & deleri non est de essentiâ ullius peccati, neque ullum peccatum necessariò consequitur, satis constat omne peccatum suâ naturâ mortale esse, nullum veniale, nisi ex accidente.

CXX. Postremò de peccato in Sp. sanctum monerimus, quod irremissibile esse suprâ dictum est. Est autem tale peccatum voluntaria & perseverans veritatis cognitæ inficiatio & persecutio. Hoc clarè colligitur ex Matth. XII, Marc. III, & Luc. XII, quibus in locis Servator hujus peccati meminit & remissibile esse negat. De eodem intelligenda sunt loca in Epist. ad Heb. c. VI, v. 4, & seqq. & c. X, v. 26.

PECCA-
TUM IN
SP. S.

DISPUTATIO VI.

DE PRÆDESTINATIONE.

THESIS I.

Superiore disputatione ostensum fuit, in quas quantasque per lapsum primorum parentum devenerimus miseras, quarum quidem aliæ connascantur, aliæ è connatâ radice pullulent, & à nobismetipsis superaddantur:

tur: nunc quòd non per aliquas nostras vires, sed per unius DEI misericordiam è tantis malis liberari possimus, ex disputationibus quæ proximè excipiunt, de Prædestinatione & Justificatione, *ubi deo* patebit.

II. Acturi autem de Prædestinatione, principio eam discriminabimus à Præscientiâ & Providentiâ, ne errorem pariat confusio.

PRÆSCI-
ENTIA
DEI.

III. Præscientiam dicimus, quâ Deus omnia, quomodo, ubi, quando futura sint, novit.

IV. Quamquam si propriè loquamur, impropriè tam *πρόγνωσιν* quàm *δῆριγνωσιν* tribuimus temporum domino, legibus temporum libero, apud quem nec futurum cuius præcognitio, nec præteritum cuius habeatur memoria: sed cuncta præsentissima, quæ uno simplicissimo actu simul & semel ab æterno intuetur. More tamen humano, respectuque rerum quæ fiunt, eas *antequam fi-
ant præscire*, & *post consummationem respicere* dicitur. Atque *omnia antequam crearentur cognovisse*, quia æternitas in quâ cognoscit, antiquior omni tempore, & conceptio operis in animo architecti prior effectu.

Dan. 13, 4.
Ecl. 23, 29.

PROVI-
DENTIA
DEI

V. Providentia est illa divinæ Voluntatis actio, quæ semel conditum & constitutum ordinem universi in universis tuetur, hominum actiones probas adjuvat, pravas positæ metis coërcet, cuncta dirigendo in sui gloriam, piorum salutem, impiorum pœnam.

PRÆDE-
STINATIO
DEI.

VI. Prædestinationem vocamus electionem filiorum Dei ad vitam æternam.

VII. Quid & in quo una ab alterâ differat, videre est. Præscientia versatur circa omnia; nudam innuit noticiam, nec causam, nec actionem: Providentia itidem circa omnia naturæ & voluntatis opera; verùm simul
conveni-

convenientem eorum gubernationem ponit: Prædestinatio non nisi electos respicit, & salutis ipsorum causa est.

IX. Decretum verò (neque enim ejus explicatio hoc loci prætereunda) actio est divinæ voluntatis discernens aliquem eventum, qui quidem à solo isto decreto dependeat, atque ita sit necessarius non absolutè verùm consequenter. Exempla sunt in missione Filij & resurrectione mortuorum.

IX. Sed ad ipsam Prædestinationem, quam Divus Paulus Electionem adpellat plærumque: Scriptura alibi librum vitæ, atque inde electos in libro vitæ scriptos, Dan. XII, 1. Philip. IX, 3. Psalm. LXIX, 29.

X. Est vero singularis emphasis in vocabulo *prædestinationis*, ut & in græco τὸ προορισμῶν, quod quum à τὸ προορίζω descendat, & hoc iterum ἀπὸ τὸ ὄρα, destinationem ad finem sive terminum innuit, neque non mentione finis media ad eum ducentia. Non igitur frustra est, quod jam frequentius hoc vocabulo utitur Ecclesia: nec Apostolo tamen insolente. Immò Ephes. I, v. 4 & 5 ita loquitur, ut pro eodem habeat eligere & prædestinare.

XI. Quamquam illud isto latius patet. Nam accipitur quoque pro vocatione ad externum aliquod ministerium ut Ecclesiasticum ita & Politicum. De tribu Levi: *Ipsam elegit Dominus Deus tuus à cunctis tribubus tuis ad standum & ministrandum nomini Domini.* Samuel de Saule: *Num vidistis quem elegerit Dominus? Salvator vocavit discipulos suos, & elegit ex ipsis duodecim, quos & Apostolos nominavit.* Aliquando denotat illam gratiam, quâ Deus aliquam præ cæteris gentem insigni sui manifestatione dignatur. Deut.

DECRETUM DIVINUM.

Deut. 8, 5.

I. Sam. 10,

24.

Luc. 6, 13.

IV, 36.

IV, 36; & VII, 6. Aliquando probationem alicujus rei
Jef. LIIIX, 6. *Nonne hoc est jejunium, quod elegi?*

XII. At in disputationibus Paulinis pro eo, quod
nos jam tractamus, salvandorum proposito accipitur: &
per metonymiam pro ipsis electis, (ut alibi Circumciso
pro circumcisis) quando videlicet dicitur: *Electio quod*
Rom. II, 7. *quærebat consequuta est.*

XIII. Strictius igitur vocabulum Prædestinatio-
nis & significantius, atque, quod notandum, nusquam
in sacris literis sinisterius usurpatur.

XIV. Ut autem hoc divinæ voluntatis mysterium
secundum gratiam nobis notum factum, prout notum
factum est, ex S. Scripturâ ejus voluntatis indice confi-
deremus; primò quidem veram & sinceram doctrinam
finitione includemus, deinde adstruemus, atque eadem
operâ adversarias machinationes destruemus.

XV. Est itaque Prædestinatio sive Electio actio
divinæ voluntatis, quâ ante constitutionem mundi se-
cundum beneplacitum gratiæ suæ ad vitam æternam
ordinavit, quotquot præcivit in Christum, virtute Spi-
ritus Sancti, per prædicationem Evangelij credituros, &
in eâ fide perseveraturos, ad declarandum divitias gloriæ
gratiæ suæ in vasa misericordiæ.

1. Dico esse *actionem divinæ voluntatis*. Et hujus ad-
fertionis fundum do Apostolum, qui ait nos *prædestina-
tos secundum propositum ejus, qui omnia operatur secundum con-
siliium voluntatis suæ*. Eph. I, II.

2. Atque hoc factum esse *κατὰ τὸ πρόθεσιν ἡμῶν* ibidem
docet v, 4.

3. Neque id secundum opera, sed *secundum benepla-
citurum gratiæ suæ*, II Tim. I, 9. *non secundum opera nostra, sed*
secun-

secundum proprium propositum & gratiam datam nobis in Christo Jesu ante tempora secularia. Rom. XI, 5. Reliquia secundum electionem gratiæ salvæ factæ sunt. Si autem gratiâ, non jam ex operibus. Ephes. II, 8. Non ex operibus, ne quis gloriatur. Tit. III, 5. Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos fecit nos. Rom. IX, 12. Non ex operibus, sed ex vocante. Nam non est volentis neque currentis sed miserentis Dei, v. 16. I Joan. IV, 10. In hoc est caritas, non quod nos dilexerimus Deum, sed quod ipse dilexerit nos.

4. Prædestinati verò dicimur & ordinati ad vitam æternam, Act. XIII, 48; five quod idem est, ad gloriam, Rom. IX, 30; ad salutem, II Thessal. II, 13. Quæ respectu nostri finis ultimus: sed & intermedius docetur Ephes. I, 4. Elegit nos ut essemus sancti & irreprehensibiles coram ipso in caritate. Item: In adoptionem filiorum per Christum, in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum. Unde utrumque complexi Scholastici prædestinationem non malè describunt præparationem gratiæ in præsentem & gloriæ in futuro.

5. Ulteriùs dico, quos præscivit, etiam prædestinavit, ut Paulus Rom. IX, 29 scribit. Item Petrus priore suâ c. I. Electis, *ἡλεκτοῖς κατὰ πρόγνωσιν Θεοῦ πατρὸς.*

6. Quotquot, inquam, præscivit in Christum credituros. Hæc videlicet gratia extra Christum consideranda non est. Quare ut ab illâ absoluto decreto natus nemo excluditur, modò credat: ita nec includuntur sine discrimine omnes, fideles & infideles. Sed hoc in sequentibus clarè declarabitur.

7. Qui verò credunt, nequaquam per suas vires credunt, Ephes. II, 8; Joan. VI, 65: sed virtute Spiritus sancti.

Unde

Unde & Petrus & Paulus eligi nos scribunt ἐν ἀγαπῆσιν πνεύματι
 1 Pet. 1, 2; 11 Thef. 11, 13.

8. Is tamen fidem, quamquam primaria fidei causa, non per motus aut raptus inopinos efficit, sed per ordinarium medium, hoc est, per prædicationem Evangelij. Vocavit vos, inquit Apostolus, per Evangelium nostrum. Atque hinc alio loco: *Fides ex auditu; at auditus per verbum Dei.*

9. Sed quum fidem multi amittant, addo, in eâ fide perseveraturos, juxta illud Servatoris apud Matth. x, 22; & xxiv, 12; & Marcum xiii, 13. *Permanens in finem hic servabitur.* Et in Apocal. 11, 10. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.*

10. Quæ, ut dixi, finis est respectu prædestinatorum: at prædestinantis respectu finis est *laus gloriæ gratiæ suæ.* Ephes. 1, 6; & 11, 7. Rom. ix, 23.

XVI. Atque ita quid prædestinatio sit, immò qui prædestinati sînt, docuimus. Ex Scripturâ quidem, & sine corruptelis; verum quam nefarie corrumpant, qui variè in diversas partes abeunt, patebit. Ut enim tam necessarium articulum integrum & illibatum habeamus, impietatemque profanorum, qui in eum protervè arietant, arceamus, immota fundamenta jacentes partitè singula lustrabimus.

XVII. Et primò clarius est quam solis radij esse olim, cum factum est, solent, in Deo Opt. Max. contrarias voluntates statui non posse, non debere. Deus enim non foret, si sibimet contradicat, si

Composita dicta ex pectore evolvat suo,

Quæ cum componas, dicta factis discrepent.

XVIII. Itaque pro veritate & voluntate Dei simpliciter,

pllice, immotâ & sibi constante, Scripturam testem au-
diamus. I Sam. xv, 29. *Triumphator in Israël non mentie-
tur & non pœnitebit.* Mal. III, 6. *Ego Dominus, non mutor.*
Rom. III, 4. *Est Deus verax, omnis autem homo mendax.*
Jac. I, 57. *Apud patrem luminum non est transmutatio aut vi-
cissitudinis adumbratio.*

XIX. Sed & ingratiam eorum qui acutiores vi-
deri volunt, anxieque inter *consilium & voluntatem*
distinguunt, & urgent aliud promissum esse, aliud bene-
placitum, plura adscribo. Ipse Jehovah eos redarguit per
Prophetam: *Consilium meum stabit, inquit, ut omnem meam* Jef. 46, 10.
voluntatem faciam. Et per Davidem: *Non prophānabo* Pf. 89, 35.
verbum meum & egressum labiorum meorum non mutabo. Ne-
que non per Bihām: *Non est homo Deus ut mentiatur, &* Num. 23, 19.
filius hominis ut pœniteat eum, an ipse dixit & non faciet? &
locutus est, & non stabiliet illud? Apostolus apertissimè eos
confundit. *Fidelis Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos,* 2 Cor. 1, 18.
non factus est Etiam & Non. Nam Dei Filius in vobis per nos
prædicatus, non factus est Etiam & Non: sed Etiam in illo
fuit. Quotquot enim promissiones Dei sunt, in illo Etiam, & in
illo Amen. Quid porro? Quæ illi à voluntate benepla-
citi distinguere & voluntatem signi adpellare solent, ver-
bum & promissiones hîc Etiam & Non fieri negantur;
adeoque in Christo firmatæ & obfirmatæ probantur.

XX. Hisce ratis, porro probabimus hanc esse se-
riam Dei voluntatem, ne quis omnino pereat, verum sal-
ventur omnes. Neque eam probabimus ex infinitâ bo-
nitate, quæ compati nequeat propositum aliquod, quo
ad extremum malum destinentur homines: sed potius
diffundat & communicet se cum omnibus. Ipsi Deo de
suâ voluntate testanti & juranti credamus saltem. *Vivus*

Ezech. 33, 11 ego, inquit, si volam mortem impij, quin imò avertat se impius à viâ suâ, & vivet. Credamus Filio sanctè adfirmanti hanc esse voluntatem Patris sui, ut omnis videns Filium, & credens in eum, habeat vitam æternam. Item Apostolis, Petro primùm, cujus sunt hæc: *Nontardat Dominus promissionem, non volens ullos perire, sed omnes ad pœnitentiam tendere.* Deinde & Paulo idem ijsdem penè verbis adferenti. *Deus, inquit, omnes homines vult servari & ad agnitionem veritatis pervenire.*

ABSOLUTUM DEI
DECRETUM.

Inst. 1. 3. c.
21, §. 7.

Chr. quaest.
& responf.

1. 2. de gr. &
lib. arb. c. 16.

XXI. Certè nec Deo nec Christo ejus nec Spiritui sancto per Apostolos loquenti credunt, quicumque dicere non verentur, Deum absolutâ voluntate ceteras causas omnes antegressâ plerosque mortalium reprobare, eosque adeo ad hanc reprobationem & dampnationem infallibili & inflexibili decreto ordinare. Dicit hoc Calvinus; *æterno videlicet & immutabili consilio Deum semel constituisse, quos olim semel adsumere vellet in salutem, quos rursus exitio devovere. Hoc consilium quoad electos in gratiâ ejus misericordiâ fundatum esse adserimus, nullo humanæ dignitatis respectu; quos verò damnationi addicit, his justo quidem & irreprehensibili sed incomprehensibili ipsius judicio vitæ aditum præcludi.* Dicit & Beza Prædestinationem esse æternum & immutabile decretum, ordine antegrediens omnes salutis & damnationis causas, quo Deus constituit, in aliis quidem in Christo & merâ gratiâ servandis, in aliis verò in Adamo & semetipsis justo judicio damnandis glorificari.

XXII. Et quid dicam de Bellarmino? Adnititur ille probare singulari capite, *causam reprobationis impiorum partim ad solam Dei voluntatem, partim ad peccata prævisa referendam esse.* Probatio hujusmodi: *Dicimus reprobationem duos actus comprehendere, alterum negativum, alterum positi-*

positivum. Primum enim non habet Deus voluntatem illos salvandi, deinde habet voluntatem eos damnandi. Et quidem quod attinet ad priorem actum, nulla datur ejus causa ex parte hominum, sicut neque prædestinationis. Posterioris autem datur causa prævisio peccati. Agnoscimus geminos actus, verum mente potius quam reipsa distinctos. Nam qui negat salutem, ponit damnationem, neque enim datur tertium. Quare si negativi nulla causa ex parte hominum, nulla etiam positivi: quum sit unus & idem, nec ab invicem nisi cogitatione separentur. Bellarminus itaque in eodem luto, quo Calvinus: quod ingenue quoque fatetur, scilicet se credere, Deum absolutè & oluntate alios non velle salvare. ibid. c. 8.

XXIII. Verum accensâ divini verbi luce, scindit se nubes, & in æthera purgat apertum. Eam adeo splendidam nunc proferemus, ut oculorum aciem præstringat in acie hostibus. Ipse Jehovah apud Prophetam: Numquid volendo volo mortem impij? Nonne si adversus fuerit à vis suis & vivet? Item: Nolo mortem mortui. Quid clarius? Non vult mortem ne quidem impij & mortui. Ezech. 18,
29.
v. 32.

XXIV. Et hinc promissiones de gratiâ universales, ita ut ab eâ neminem mortalium sejungant. Joël. III, 5. Omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus erit. Matth. XI, 28. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Joan. I, 2. Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, credentibus in nomine ejus. C. III, v. 16. ut omnis qui credit in eum, non pereat. Item c. v, v. 24; & c. VI, v. 40. Act. x, 43. Huic omnes prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes qui credunt in eum. Rom. XI, 32. Conclusit Deus omnes in incredulitatem, ut omnium misereatur. Tit. II, 11. Apparuit gratiâ Dei salutifera omnibus hominibus. Quomodo quæso

de omnibus verè hæc enuncientur, nisi Deus omnes velit fervare, nullos absolutà voluntate reprobare?

XXV. Atque hoc quia liquet, non potest non liquere, quòd Deus ad exitium neminem creavit, adeoque nec primum hominem ut moreretur & nos in eo omnes. Nam contradictionem implicat; nolle aliquos perire, &, aliquos in eum finem condere, ut pereant. Deinde quomodo præstantissimum suum opus præstantissimus opifex odio habeat, qui ipse omnem artificem naturaliter opus suum diligere voluit? Verùm Scripturam consulamus, quæ ait: *Creavit Deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem Dei creavit illum.* Minimè gentium igitur ad inobædientiam, injusticiam, mortem. Et falsum foret, si quidquam Deus ad damnationem fecisset, hoc quod creationis operi subjungitur epeisodion: *Vidit Deus omne quod fecerat, & ecce valdè bonum.* Quomodo enim valdè bonum, quod damnandum? Sapiens egregiè nobis suffragatur: *Deus, inquit, mortem non fecit, nec lætatur in perditione virvorum.* Item: *Nihil abominaris eorum quæ fecisti, neque enim odiens aliquid constituiisti.*

XXVI. Non verò bellè conveniat ei cum Calvino, cui non pari conditione creantur omnes: sed alijs vita æterna, alijs damnatio æterna præordinatur. Item: *Nascuntur inter homines ab utero certæ morti devoti.* Neque cum Beza, qui scribit, *Deum ab æterno nonnullos condere constituisse, in quorum justo exitio justitiæ suæ gloriam patefaciat, ob eamque causam omnes exitio destinatos non posse non suo tempore perire.* Et, *proposuisse reprobos in hunc finem creare, ut in ipsis iram & justitiæ suam ostenderet.* Et, sic visum esse Domino, nonnullos ad hoc ipsum condere, ut in eorum justà condemnatione Filius Dei glorificetur.

XXVII.

Inst. l. 3, c.
27, §. 5.
c. 32, §. 6.

de prædest.
cont. Castell.

Coll. Mom.
Gloss. ad
I. Pet. 2.

XXVII. Fecimus quoque antè mentionem lapsus primorum parentum, de quo tam manifesta veritas, quàm adversariorum blasphemia, ex ipsorummet scriptis obiter ostendenda. Calvinus Inst. lib. III, c. XXIII, §. IV. *Quum in sua corruptione pereunt, nihil aliud quàm pœnas luunt ejus calamitatis, inquam ipsius prædestinatione lapsus est Adam.* Et §. VII. *Disertis verbis hoc ipsum exstare negant, decretum fuisse à Deo, ut sua defectione periret Adam. Quasi verò ambiguo sine condiderit nobilissimam è suis creaturis? Paullò post: Iterum quero unde factum est, ut tot gentes unà cum liberis eorum infantibus aeternæ morti involveret lapsus Adæ absque remedio, nisi quia Deo ita visum est? Hic obmutescere oportet tam dicaces alioqui linguas. Decretum quidem horribile fateor: inficiari tamen nemopotest, quin præsciverit Deus, quem exitum esset habiturus homo, antequam ipsum conderet, & idè præsciverit, quia decreto suo sic ordinat. Et §. IIX. Quanquam nec ipsum quidem per se probabile est, solà Dei permissione, nullà ordinatione hominem sibi accersisse interitum. Item: Cadit igitur homo, Dei providentiâ sic ordinante.*

XXIIX. Verùm ne sine ratione insanire videatur, & illam ibidem addit. *Lapsus est, inquit, primus homo, quia Dominus ita expedire censuerat. Cur censuerit, nos later. Certum tamen est non aliter censuisse, nisi quia videbat nominis sui gloriam inde meritò illustrari.* Et eandem rationem seu potius cramben recoquit Beza, ubi ait: *Oportuit ergò Deum quoque hanc unicam viam sibi aperire; id est, Adami lapsum ordinare, sed ad eum quem dixi finem, videlicet, tum misericordiæ tum severitati declarandæ.*

XXIX. Quasi verò Deus summè bonus & justus non fuisset, etiam si aut nihil unquam creasset, aut suam nunquam bonitatem justitiamque declarasset. Quasi verò

de præd. ad 1
Castell.

verò illam non abundè declararit, dum Angelos, hominem, & totū universum condidit; utam, dum nobilissimas creaturas, cœlestes spiritus, ut justissimè ita severissimè punit. Larga profectò & laxa justitia, quæ tot Angelos damnaret, & plerosque mortalium certo exitio destinarret: at arcta misericordia, quæ servaret non nisi pauculos homullos. Immò quæ justitia, Adamum nihil tale meritum omnesque ejus in eo posteros, priusquam quidquam vel boni vel mali fecerint, inevitabili decreto, contra quod nec mutirè valeant, peccatis & peccatorum pœnis devovere? Næ illi dum Justitiæ divinæ ostendendæ fatagunt, pro eâ extremam injustitiam obtrudunt.

XXX. Uterius qui progrediuntur & scitantur, cur Deus hominem talem, qui peccare potuerit, condiderit; cur tentari permiserit, quem tentatione superatum iri præscierit & horum similia: equidem non satis considerant *profunditatem divitiarum & sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia judicia ejus & impervestigabiles viæ ejus.*

XXXI. Quamquam rationes reddi non nequeunt. Nam hominem nobilissimam creaturam esse oportuit: in hoc verò præcipua ejus nobilitas consistit, quod liberà electione flecti possit ad utrumlibet. *Reliquit igitur illum in manu consilij sui.* Quod qui fieri debuisse negant, hominem non hominem sed brutum fieri debuisse adfirmant. Arservatâ hac nobilitate & arbitrij libertate, dari nequitur homini, secundum conditionem suæ naturæ peccare non posse. Deinde qui necessitate non peccat, nequaquam suâ sponte non peccat. Spontaneam verò obœdientiam Deus requirit. Quare rectè Haymo, *Creavit hominem, inquit, ad imaginem & similitudinem suam, ut si-*

Sup. Ep. ad
Philem.

ut sicut ipse voluntate est bonus non necessitate, ita & homo voluntate esset bonus non necessitate. Quoniam & tu, ait Basilius, servos non quando vincitos in custodia retines benevolos esse tibi existimas, sed cum sponte omnia quæ erga te oportet videris agere. Verum μή θέλει πάντα τὰ βλάδι εἶδέναι, ἢ μὲν τὸ εἶδέναι τεκμήριον. Chrysof. in Ep. ad Rom.

hom. quod
non Deus
auctor &c.

XXXII. Nunc ad aliud hydræ caput amputandum adcingamur necesse est. Nam Deum non tantum ad damnationem, sed etiam ad causas damnationis prædestinasse, quoscumque libuerit, verum esse agnoscit Beza, ut mirum sit, ipsum eum & alios ejusdem factionis tritari & sese hujus opinionis purgitare. Suppudet fortasse ab Homero, Platone, Trismegisto, ijs qui extra, blasphemiarum postulari. Sed frustra ἀνεύρησι, cum tot scriptis conati fuerint contrarium probare. Zwinglius de Elenchō cont. cath. bap. Serm. de provid.

Esavo in hunc modum: *Mori non potuit quem divina providentia in hoc creavit, ut viveret, atque impiè viveret.* Alii. *Porro injustitiam in sese nobis ostendere numen cum nulla ratione posset, ut quod undique verum, bonum, sanctum natura sit, per creaturam injustitiæ exemplum produxerit, non quasi creatura illam suo Marte produxerit, quæ nec est, nec vivit, nec operatur sine numine, sed quod numen ipsum auctor est ejus quod nobis est injustitia, illi verò nullatenus est.* Et quid aliud Calvinus, postremo capite libri primi suæ institutionis agit, quàm ut Deum omnium malorum, peccatorum, errorum auctorem faciat? Piget ea adscribere.

XXXIII. Saltem quæro ad hoc Zwinglij: *Adulterium aut homicidium, quantum Dei est auctoris, motoris, impulsoris, opus est, crimen non est, & ad hoc Calvinus: Homo justo Dei impulsu agit quod sibi non licet; an non sit omnium gentium consensu, qui alium ad opus quodcumque faciendum*

Ibid.

R

cogit

cogit & impellit istius operis sub sua ratione accepti primarius auctor? Certè auctoris nomen multo iustius imperans quàm exsequens meretur. Iterum quæro ad hoc emblemata Calvini: *Ego plus concedo: fures & homicidas & alios maleficos divinæ esse providentiæ instrumenta, quibus Dominus ipse ad exequenda, quæ apud se constituit iudicia, utitur.* Et ad alterum Bezae: *Sic agit per illa instrumenta, ut non tantum sinat illa agere, nec tantum moderetur eventum, sed etiam excitet, impellat, moveat, regat, atque adeo quod omnium est maximum, etiam creet, ut per illa agat, quod constituit.* Quæro inquam, sitne qui utitur instrumento ad huiusmodi usum à se creato, primarius operis per instrumentum facti auctor, adeoque ipsum illud in specie intenderit?

I r Inst. c.
17, §. 5.

in resp. ad
Castell.
aph. 22.

XXXIV. At, ajunt, scelera non esse scelera quatenus à Dei, sed quatenus ab impiorum voluntate proficiscuntur. Quæro autem, quur in eodem opere Dei bona sit voluntas, hominis mala. Respondebunt, quia hæc corrupta, & malum finem spectat: illa bona bonum, scilicet ut commodè justiciam exercent. Nec primum verum est de primo primi hominis peccato, quod ortum non duxit ex aliquâ præexistente naturæ corruptione.

Rom. 3, 8.

alterum concesserit Apostolus, docens *non esse facienda mala ut eveniant bona.* Neque enim ex intentione bona fieri possunt, quæ per se intrinsecè & ex objecto mala sunt. Deinde si Deus impellit ad peccatum, peccatum verò sine malâ voluntate non est, utique ad hanc etiam impellit. Sententiâ igitur Calvini & Bezae Deus primarius auctor omnium peccatorum.

XXXV. Quia verò qui alteri auctor est, ut peccet, continuò & ipse peccat, sequitur ex hoc profano dogmate,

dogmate, DEUM peccare. Quod quò exactius intelligas, audi Calvinum. *Omitto, inquit, hic universalem Dei motionem, unde creaturæ omnes, ut sustententur, ita efficaciam quidvis agendi ducunt. De illà speciali actione tantum loquor, quæ in unoquoque facinore apparet. Idem ergo facinus, Deo, Satanæ, homini adsignari videmus non esse absurdum. Quum deformitas quæ in peccato non possit propriè referri ad universalem causam, concurrentem indifferenti ad hoc & ad illud influxu, qui determinatur & modificatur demum à causâ particulari: hujusmodi influxum removet Calvinus, docetque Deum tanquam causam particularem malas actiones, quæ tales sunt, in specie intendere & per sua instrumenta perficere. Ex quibus an non sequatur Deum verè peccare: & quid? hominem absque controversiâ peccando salvari, cum faciat quæ velit eum Deus facere; Christus verò disertè: *Qui facit voluntatem patris mei qui in cælis est, hic intrabit in regnum cælorum?* Ipsi inquam de hisce, & qui ipsos sequuntur videant.*

Inst. 1.2, c. 4.

§. 2.

Matt 7, 28.

XXXVI. Et simul quomodo hæc sibi concilient loca Scripturæ: Deut. xxxii, 4. Pf. v, 5. Jer. xix, 5. Hab. i, 13. I Jo. ii, 16. Hæc consulant, & discant num hominibus *ex Dei ordinatione*, sicut docet Calvinus, *injiciatur peccandi necessitas.*

Inst. 1.3, c.

23. §. 9.

XXXVII. Addimus autem nos, præ cæteris firmissimum, quod Dei voluntatem liquidissimè declarat, & figmentum absoluti decreti fortissimè impugnat, id est, Christum missum esse omnibus, & pro omnibus mortuum. Nobis nolumus credi, verùm Scripturæ. Jes. llii, 6. *Dominus posuit in eum iniquitatem omnium nostrum.* Joan. i, 29. *Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.* C. iv, v. 42. *Hic est verè Salvator mundi Christus.* C. xii, v. 47. *Veni ut salvificem*

R 2

mundum

mundum. Rom. v, 18. Sicut per unius delictum in omnes homines condemnatio, sic & per unius justitiam in omnes homines justificatio vitæ. C. II, XV, 32. Proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. II Cor. v, 15. Unus pro omnibus mortuus est. I Timoth. II, 6. Dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. I Joan. II, 2. Ipse propiciatio est pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Hebr. II, 9. Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.

XXXIIX. Qui vident ex hac veritate malè agi cum suo decreto, profiteri audent, Christum non pro singulis mortuum esse, sed tantum pro aliquibus, quos solos Deus salvos fieri velit. Beza ad Wurtembergicos, *Coll. Mom.* Et certè, ait, nobis intolerabilis vox vestra visa est, Christum esse mortuum pro damnatis. Quà unà operà intolerabilis etiam videtur ipsi vox & Pauli & Petri, qui audiantur. Paulus ad Rom. XIV, 15. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. I Cor. IX, II. Et peribit infirmus frater in tuà scientià, propter quem Christus mortuus est. Heb. x, 29. Quanto putatis deteriore dignus judicabitur supplicio filium Dei conculcans, & sanguinem testamenti in quo sanctificatus est, profanum ducens? Petrus posteriore suà c. II, v. I. Inter vos erunt falsi doctores, qui introducent sectas perditionis, & illum mercatum eos Dominum negantes, accersentes sibi ipsi velox exitium.

VOCATIO
UNIVER-
SALIS.

XXXIX. Accedit demum pulcherrimum corollarium universalis vocationis, quàm universale hoc Christi meritum Deus universis mortalibus per prædicationem Verbi & consilij sui offert, ne quem relinquat locum sinistrè de suà in nos voluntate vel absoluto aliquo odio suspicandi. Vocationem verò universalem esse, sa-

tis

eis constat cum ex tribus solennibus epochis, Adami, Noachi, Christi, tum ex liquidâ Scripturâ. *Jes. XLV, 22. Convertimini ad me, & salvi eritis omnes fines terræ. C. XLV, v. 1. Omnes sitientes venite ad aquas, etiam qui non habet pecuniam; venite, emite & comedite, venite, emite absque argento & absque precio vinum & lac. Matth. II, 28. Venite ad me omnes. Act. XVII, 30. Deus nunc adnunciat omnibus ubique hominibus, ut respiciant. Matth. XXII & Luc. XIV invitantur ad cœnam & nuptias, qui venire rigidè recusant & sese frigidè excusant, immò qui adparitores contumeliâ adficiunt & interficiunt.*

XL. Quâ luce nulla lux clarior, vel *medij cum solem in culmine mundi Tollit anhelâ dies.* Quoniam igitur constat, quòd Deus secum ipse non pugnet; velit verò salvari omnes homines; adeoque nec eorum primum nec quemquam alium ad damnationem aut damnationis causas creavit vel destinavit; verùm omnibus Filium suum miserit & pro omnibus tradiderit; & per ministerium verbi omnibus obtulerit: hinc etiam *ἀπὸ πάντων ἀνθρώπων* constat, absolutum decretum nullum esse, nullâ absolutâ Dei voluntate quemquam reprobari. Restat declarare, quòd demum fiat, quòd quum Deus neminem perire velit, & Filius pro omnibus mortuus sit, non tamen electi sint omnes.

XLI. Verbo dicam, Incredulitas ipsòrum hominum in causâ, aliud nihil. Deus enim omnibus promittit vitam, & omnes vult servari: sed in Christo & per fidem in eum; haut aliter. Hoc est ordinatâ voluntate, quæ semet ad certum ordinem & media demisit: non absolutâ, quæ per absolutam potentiam continuò velit in actum educi. Præterea scribitur, *ut omnis qui credit in*

R 3

eum

eum non pereat. Joan. III, 6. & cap. I, v. 12. *Quotquot receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri credentibus in nomine ejus.* Rom. I, 16. *Evangelium potentia Dei in salutem omni credenti.* Excluduntur itaque ab electionis gratiâ reprobi non aliquo decreto, sed suamet culpâ & incredulitate, ut alibi evidentiùs docetur. Marci XVI, 16. *Credens & baptizatus salvabitur: at non credens condemnabitur.* Joan. III, 18. *Qui credit in eum non judicabitur: qui autem non credit jam judicatus est, quia non credidit in nomine unigeniti filij Dei.* v. 36. *Qui credit in Filium habet vitam æternam: qui autem incredulus est Filio non videbit vitam, sed ira Dei manet super ipsum.* C. XVI, v. 8. *Veniens paracletus arguet mundum de peccato, quia non credunt in me.* Rom. XI, 20. *Per incredulitatem defraçti sunt, tu verò per fidem stas.*

VOLUN-
TAS DEI
DUPLEX.

XLII. Hæc ut evidenter ob oculos ponant Theologi, dicunt divinam voluntatem in se quidem unam & simplicem, ita tamen in verbo revelatam, ut ostendatur, & quid consilij Deus in universum de omnibus habeat, & quid statuât de ijs, qui huic consilio vel obsequuntur, vel repugnant.

XLIII. Quamobrem *ἠγορεύουσιν* antecedentem sive primam vocant, quâ omnibus vult vitam & salutem, ideoque quibus eò perveniatur media ordinavit, quæ omnes vult amplecti: *ἐπιτρέμειν* verò, consequentem sive secundam, quâ alios media illa sequentes salvat, alios vel ociosè negligentes, vel malitiosè contemnentes damnat.

XLIV. Utraque exijs quæ dicta sunt, satis manifesta. Hic tantummodo notetur, subordinari sibi invicem non contrariari. Nam prior respicit universos universè homines, & includit universalem Dei erga eos electionem,

lectionem, universalem eorum vocationem, universalem Christi pro eis satisfactionem: Altera ordinem quo applicantur ista & alios resistentes alios obsequentes partem respicit. Deinde observandum, non esse distinctionem hanc heri aut hodiè natam sed prisca quoque patribus usurpata, Chrysofomo *hom. I super primum caput ad Ephesios*, & Theophylacto *ibidem*. Utitur item Damascenus *l. II de fide orthodoxa, c. XXIX*; & Bonaventura in *compend. Theologicæ veritatis c. XXX*.

XLV. Patroni verò absoluti istius decreti, quia vident ex hoc fundamento suum validè everti, non erubescunt profiteri *tam falsum, incredulitatem esse causam divini hujus decreti de justè perdendis aliquibus, quam falsum est prævisam fidem vel bona opera causam esse prædestinationis.* Coll. Morapulg.

XLVI. Nos contra manifestis sacrarum literarum supra citatis testimonijs credimus: & quoniam ex electione gratiam & Christum excludere iisdem prohibemur, nec fidem, sine quâ gratia & Christus adprehendi nequeunt, excludimus. Iisdem docemur, prædestinari nos *eis visis* in adoptionem filiorum: filios verò esse per fidem in Christo Iesu, Gal. III, 26; Joan. I, 12. Docemur etiam electos nos secundum præscientiam: & præscientiam non referri ad opera: referri igitur ad fidem, quum aliud non detur, & aliquid tamen præscitum. Docemur hanc esse voluntatem Patris, ut non nisi credentes habeant vitam æternam: neque verò credo, negaturos talem esse electionem qualis est voluntas, tale propositum qualis exsecutio. Docemur *à Servator sine fide placere Deo*: nec credo adfirmaturos quòd electi sint, qui non placuerint. Heb II, 6.

nationis

Gal. 2, 16. nationis esse, quæ justificationis: sicut igitur nemo justificatur nisi per fidem in Christum: ita ab æterno nemo electus est, nisi fide Christum adprehensurus, nemo reiectus nisi non crediturus.

XLVII. Et sicut non justificamur propter fidem tanquam virtutem promerentem: ita neque electi sumus propter prævisam fidem, sed in fide, 11 Thess. 11, 13; in Christo, Ephes. 1, hoc est, per fidem in Christum, ut exponit Theophylactus. Et Eph. 11, 8 legitur: *Gratiâ servati estis per fidem. Item 1 Thess. v, 9. Positi sionus ad obtinendam salutem per Dominum nostrum Jesum Christum.* Fides itaque in electione non habet rationem impulsionis vel meriti: sed conditionis. Nam sub conditione fidei sumus electi. Quare in electione hæc tria, Gratiâ Dei, Meritum Christi & Fides, mutuo quodam respectu coherent, nunquam separanda, verum junctim consideranda, ita ut priora duo universalissima determinantur, ad homines determinante tertio. Atque id juxta propositum & voluntatem Dei hoc nobis medium, per quod servemur, dantis & ordinantis.

SAM. HU-
BERI ER-
ROA.

XLIX. Atque hinc videre & delere est errorem eorum, qui in alterum extremum impingunt & generalem quandam electionem fingunt. Generalis illa quidem respectu omnium credentium: at partialis respectu omnium hominum, qui quia non credunt omnes, nec electi sunt omnes: quia non vocati, non justificati, non glorificandi omnes, nec electi omnes. Nam (adtestante nobis Paulo) quos prædestinavit, & vocavit, & justificavit, & glorificavit. Atque in hunc modum apud Danielem: *Salvabitur populus tuus omnis inventus scriptus in libro. Quid ipse Servator semel atque iterum: Multi vocati, pauci electi.*

Rom. 8, 30.

c. 12, v. 1.
Matth. 20
& 22.

electi. Et clarè in Apocalypsi: Mirabuntur habitantes super terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ à constitutione mundi. Sed mittamus, quos sua absurditas, adeoque ipsum Electionis vocabulum abundè redarguat.

XLIX. Et pergamus declarare, quòd non nisi hominum incredulitati accepta referenda, tot hominum damnatio. Verùm enim verò, quia verum est, incredulos omnes reprobari: & præterea verum est quod scribit Paulus, & ἰδιωτῶν ἢ πῖστis. Neque non alio loco: 2. Thef. 3. 21. Ephes. 2. 8. Phil. 1. 29. Gratia servati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei donum est. Item: Vobis donatum est pro Christo, non solum in eum credere, sed & pro illo pati. Videtur hinc colligi, causam damnationis referendam ad absolutam voluntatem Dei, qui fidem quum solus dare possit, plurimis quos damnaturus est, dare nolit.

L. Ut hisce quoque sua constet veritas, repetendum ex ijs, quæ superius dicta sunt, Deum serió velle omnes salvos, atque ideo etiam fidem amplecti. Verùm sicut illud non vult absolutà voluntate, secundùm quam omnia quæ voluit, fecit; ita neque istud: sed utrumque ordinatà, ad statuta media semet demittente. Quemadmodum igitur ad salutem viam & medium statuit Fidem: sic ad fidem Verbum & ejus auditum. Unde consequitur, quemadmodum salutem credentibus, ita Fidem eum dare velle audientibus: & quemadmodum salutem infidelibus, ita fidem negitare inobedientibus, verbum negligentibus, & Spiritui sancto fidem operaturo resistantibus.

LI. Ut & hic commodè adhiberi possit distinctio voluntatis antecedentis & consequentis. Illius nimirum, quæ omnes vult credere, atque ideo universalia ad credendum media omnibus ordinavit, & universali Evangelij præ-

S

lij præ-

VOLUN-
TAS DEI
ANTECE-
DENS.

CONSE-
QUENS.

lij prædicatione omnes vocavit. Istius, quæ fidem media ista amplectentibus donat, adspernantibus & ociose vel indebitè adplicantibus denegat.

LII. Et hinc evidenter ostenditur, vocationem nullo modo inefficacem esse, quò ad Deum: sed ipsos illos in culpâ, qui obiceposito prohibent, ne vocatio & prædicationis finem quem intendunt, adsequantur.

LIII. Antè evicimus non esse in Deo voluntates contradictorias, atque ideò impium, hypocritam eum fingere aliud extùs profitentem, aliud intus sentientem: offerentem videlicet omnibus meritum Christi, omnes obtestando, ut id fide adprehendant; & nihilominus præciso & immoto decreto ne adprehendant caventem, atque ita altiùs datâ operâ per vocationem suam miseros homines quos se liberare velle simularat, obruentem.

LIV. Et quid nisi meræ præstigiæ hæc verba Pauli: *Act. 17, 30. Deus nunc adnunciat omnibus ubique hominibus, ut respiciant, si sensus sit quem eis adsuit Beza? Ita enim ille in glossis: Offeritur Christus universo mundo, quod tamen rursus ita accipiendum erit, ut ad omnes gentes non autem ad singulos homines referas. Nam quomodo conveniunt: Omnes ubique homines; Et: Aliqui ex omnibus gentibus homines, non singuli?*

LV. Nos eis contradictorium sensum non adfirmamus; ut nec alteris ejusdem: *Nomine Christi legatione fungimur, & velut Deoprecante per nos obsecramus Christi nomine, reconciliamini Deo.* Nec hisce ipsius Christi: *Jerusalem, Jerusalem, quoties volui congregare filios tuos! Nec hisce per Prophetam loquentis: Missi ad vos omnes servos meos Prophetas, manè surgendo & mittendo, dicens: Convertimini obsecro unusquisque à viâ suâ malâ.*

LVI. Neque verò tantum omnis inefficiæ culpam.

pam à Deo seridò vocante removet: sed nullam non in
 vocatos homines transfert ipse Christus. *Quoties volui*, Matth. 23,
inquit, congregare filios tuos, quemadmodum gallina congre- 37.
gat pullos suos sub alas, & nolistis! Et alio loco: *Lux venit* Joh. 3, 19.
in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem.
 Iterum alio ex Jesaiâ: *Incrassatum est cor populi hujus, & au-* Matth. 13, 15
ribus graviter audierunt, & oculos suos clauserunt, ne quando Marc. 4, 25.
videant oculis, & auribus audiant, & convertantur, & sanem Luc. 8, 18.
eos. Stephanus: *Vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut pa-* Act. 7, 5.
tres vestri, & vos. Paulus: *Vobis oportebat primum loqui* Act. 13, 46.
verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos ju-
dicatis æternâ vitâ, ecce convertimur ad gentes. Et alibi in
 personâ Domini ex Prophetâ: *Totâ die expandi manus* Rom. 10, 20
meas ad populum non credentem & contradicentem. Legimus
 quoque in Apocalypsi: *Ecce sto ad ostium & pulso, si quis* Apoc. 3, 20.
audierit vocem meam, & aperuerit ostium, ingrediar ad eum,
& cœnabo cumeo, & ipse mecum.

LVII. Quamobrem trahit quidem Deus, nam nemo
 potest venire ad me, inquit Christus, nisi Pater traxerit eum: Joh. 6, 44.
 sed trahit volentes, ut ait Chrysostomus, non resistentes,
 rebellantes, contradicentes, oculos & ostium claudentes,
 quales qui vocati ad cœnam magnam ceperunt uno ore se
 excusare: & qui ad regias nuptias invitati, abierunt alius
 quidem in agrum, alius ad mercaturam suam: reliqui verò pre-
 hensos seruos ejus contumeliâ adfecerunt & trucidarunt. Item
 Pharisei & Legisperiti, qui consilium Dei spreverunt in semet-
 ipsos; & quos Paulus in injustitiâ beneplacitum habere dicit.
 Verùm quia hæc videri possunt intelligenda præcipuè de
 ijs, qui nimis superciliosè verbum adspernentur, & nec
 auditu dignentur, porrò ostendemus, etiam eos qui au-
 diunt, si fide destituantur, destitui non ob denegatam

Spiritus sancti efficaciam, sed obicem à semetipsis efficaciam Spiritus oppositum.

LIX. Multi enim audiunt quidem, sed audiunt alij peregrinâ mente & cogitationibus sevocatis deinde venit diabolus & tollit verbum è corde eorum; in quod tamen vix fuerat intromissum. Alij cum gaudio suscipiunt, sed radices non habent, qui ad tempus credunt; deinde ortâ afflictione aut persecutione statim offenduntur. Alij in spinas excipiunt, hi sunt qui audierunt, sed profecti, à sollicitudinibus & divitiis ac voluptatibus vitæ suffocantur, nec fructum proferunt: qualis dives ille adolescens apud Matthæum; Antipas apud Marcum; Felix & Drusilla, Agrippa & Bernice in Actis.

LIX. Hi & horum similes plurimi alij, si fide carentes verbum Dei non odorem vitæ ad vitam, sed odorem mortis ad mortem experiuntur, totum id acceptum referant sibimetipsis, objicientibus videlicet hæc Spiritui sancto-obstacula, quibus remotis si intentam & constantem discendi studio operam dedissent, semper divinam efficaciter sensissent: non quidem propter meritum hujus operæ, sed propter ordinationem Dei, cui visum fuit fidem per hæc media largiri.

LX. Explicato negotio eorum, quibus prædicatur Verbum, restare videtur nodus de ijs, quibus non prædicatur, & de ijs, quibus corruptum, humanisque additionibus vel detractationibus interruptum prædicatur.

LXI. Hic ut solvatur, & Deus extra omnem culpam non prædicati aut pravè prædicati intelligatur, advertite, quòd in principio primo homini & per eum omnibus purum putum concesserit: concesserit eodem modo post diluvium in præcone justitiæ Noacho: spreverint

riint & amiserint Cainitæ, Ohamitæ, Japhitæ, suâ sponte, suâ culpâ; nullâ Dei ordinatione.

LXII. Jam verò ejus non invidiam, sed summam clementiam & clementissimam providentiam adverte. Ne posteris, qui delicta majorum suorum luebant, omnino aditus ad auditum, fidem & vitam præcluderetur, populum suum stupendis miraculis coram toto orbe (in cujus meditullio locarât) celebrem fecit, & in omnibus Monarchijs per omnes regiones dispersit, ut fama & doctrina de se Deo Israëlitis penetraret

Ultra sidera, flammæ cumque solem,

Et Nili caput, & nives Atlantis.

LXIII. Sed nec hoc solum. Majus & communius incitamentum & adminiculum ad sui cognitionem venandam omnibus dedit, adeoque indidit, dum *semetipsum sine testimonio non reliquit*: de quo Paulus Lystrenses obtestatur, & ad Romanos testatur. *Quod notum est Dei, inquit, manifestum est in illis: Deus enim eis manifestum fecit. Ipsi enim invisibilia jam inde à condito mundo ex rebus factis intellecta conspiciuntur, sempiterna ejus tum potentia, tum divinitas.* Et in hunc sensum David: *Cæli enarrant gloriam Dei, & opus manuum ejus annuntiat firmamentum.* Item: *Generatio generationi narrabit opera tua: & fortitudines tuas annuntiabunt.*

Act. 14. 17.

Rom. 1. 19.

Psal. 19. 1.

Psal. 145. 4.

LXIV. Accedit ad hæcæ naturales notitiâs naturale desiderium, quo quisque havet de Deo cognoscere, quo sibi quisque potius benè esse cupit quam malè. Et ad hoc consensus omnium populorum de immortalitate animæ & subsequuturis pœnis ac præmijs.

LXV. Nulli non igitur mortalium dati & adgnati stimuli, quibus adigatur ad inquirendum de Deo, in

promptu quoque undè hauriat cognitionem & confusam & distinctam.

LXVI. Atque hinc factum, ut nulla sit gens, è quâ nulli notitiam cultumque Dei Israël's ambiverint: & ambientes votorum expleti fuerint. Inspiciantur obiter modo sacra monumenta, & affatim se offerent Job cum suis amicis, Rex Abimelech; Mambre, Escol & Aner, filij Heth; Jethro, Hobab, Rahab, Gibeonitæ, Ruth, Urias, Ithai, Hiram Rex Tyri, Regina Austri, Naëman Syrus, Ninivitæ, Nabuchodonosor, Cyrus, Darius, Ahasverus, Babylonij, Persæ, Magi ex oriente Matth. II; Græci qui ascenderant ut adorarent in die festo Joh. XII, 20; Centurio Matth. IIX, Luc. VII; Syrophœnissæ Matth. XV; Eunuchus Candaces Reginae Æthiopum Act. IIX; Cornelius Act. X; in Jerusalem habitantes Judæi, viri religiosi ex omni gente quæ sub cælo est, Parthi & Medi & Elamitæ, & inhabitantes Mesopotamiam & Cappadociam, Pontum & Asiam, Phrygiam & Pamphyliam, Ægyptum & partes Libyæ quæ est secundum Cyrenen, & advenæ Romani, Cretes & Arabes, tum Judæi tum profelyti Act. II.

LXVII. Horum qui dissimiles non tantum operæ inquisitionis pepercerunt, sed veritatem in injustitiâ detinuerunt, eamque adeo in ipsâ mente animi quasi luctantem oppresserunt: suam sibi ut oscitantiam ita ignorantiam imputent.

LXIX. Iam sub initijs Novi Testamenti, cum Christus post oblatam Patri victimam, unde venerat redisset, tertium toti mundo verbum concessit. Ita enim eis quos vocatum & prædicatum ablegat, injungit: *Euntes docete omnes gentes.* Et: *Euntes in mundum universum, prædica-*

Matth. 28, 19

Marc. 16, 15.

UNIVERSUM

2

prædicate Evangelium omni creaturæ. Cui mandato satisfactum dicit Paulus ad Colossenses. Evangelium, inquit, pervenit ad vos, sicut & in totum mundum & fructum profert, & crescit. Et paulò post testatur, prædicatum omni creaturæ, quæ sub cælo est. Item ad Romanos: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines Tñs oĩx & dñs τὰ π̄̄μα & αὐτ̄̄σ̄.

c. 1, v. 6.

ver. 23.

Rom. 10, 18.

Notentur quoque hæc Eusebij verba: *Innumerabiles viri & mulieres, seniores & pueri, servi & liberi, nobiles atque ignobiles, docti simul atque indocti, in omni ab ortu solis ad occasum loco, ubi homines habitant, quotidie sermè ad percipiendam disciplinam Christi confluunt.*

de præpar.

l. 1, c. 3.

LXIX. Quæ jam gentes cæleste hoc depositum amiserunt, ipsæ de causis amiserunt de quibus ante cataclysmum posteritas Caini & post Noachi. Sicut verò tunc, quoseo parentum incuria & injuria privarat, habebant tamen, qui ducerentur & docerentur: ita nunc quoque Ecclesiâ illustri, Christianis totum orbem peragrantibus, igniculis innatis instigantibus nihil nisi adfectatam suam ipsius ignorantiam accusabit, qui fidem cumque & vitam non adsequitur.

LXX. Turcæ imprimis & Judæi; qui cum neutri sacris libris destituantur, perverso tamen & destinato animo præferant isti nugacissimum Thalmud, illi impurissimum Alcoranum: tanto interim thesauro tanquam in terram defosso & præconceptis erroribus servire jusso.

LXXI. Demùm qui inter eos, quos Christianos utique adpellamus, hæreses sequuntur & amplectuntur, accusent partim majores suos, passos irrepere corruptelas in doctrinam quam veram & sinceram acceperant; partim doctores, seductores suos; partim semetipsos, qui in ludicris seculi negocijs non quantum lusciniæ dormiant,

miant,

miant, in divinis ultra Epimenidem. Semetipfos verò eò acrius, quò majora quibus *ὁῡ ἡε̄ω̄* liberentur, præsto sunt adminicula, cum divinæ literæ, quas rimari deberent & *ἀρετῆς* inspicere, tum orthodoxi, à quibus dextre imbui & institui possent, modò vellent.

LXXII. Neque verò hisce quæ dicta sunt quidquam homini adscribimus eorum, quæ propriè sunt spiritus Dei: neque quidquam humanis viribus in conversione tribuimus præter desiderium, externum cursum & ministerij obœdientiam, quam non renatum & sibi relictum præstare posse constat. Naturâ enim habet ut malit salutem: quare Salvator etiam pereuntibus desiderium æternæ vitæ adscribit. *Contendite, inquit, intrare per angustam portam: quia multi, (dico vobis) quærent intrare & non poterunt.* Potest quoque habere famem, *non famem panis neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini,* quam contemtoribus ejus se missurum minatur ipse. Potest habere *zelum Dei sed non secundum scientiam,* quod de incredulis Judæis testatur Paulus.

LXXIII. Ita non renati, Herodes observabat Joannem; *auditoque eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.* Felix cum Drusillâ uxore suâ *accersivit Paulum & audivit eum de fide, quæ est in Christum.* Eundem Agrippa volebat & ipse hominem audire. Hi quidem sine fructu; nam obstacula (de quibus supra) non modò non removebant, sed ne removerentur operam dabant: at audire & studiosè audire & non impedire oportet. Cum fructu verò prætor Sergius, *qui expetivit audire sermonem Dei licet nondum renatus; & cum vidisset quod factum fuerat, punitum scilicet divinitus Magum Elymam, credit perculsus super doctrinâ Domini.* Ad eum quoque modum

dum Berrhoënses cum omni alacritate verbum susceperunt, 17. R.
 quotidie scrutantes scripturas, si haberent se hæc ita. Multi
 quidem ergo ex eis crediderunt.

LXXIV. Quamobrem non licet contra ea, quibus inefficacem vocationem à parte Dei negavimus, replicare, hominem non posse non contemnere & repellere verbum, non posse non resistere Spiritui sancto, & obicem ponere, cum contrarium ex Scripturâ constet. Neque licet, ut abundè probavimus; collationem fidei salvificæ ab absolutâ electione, & privationem ejusdem ab absolutâ reprobatione suspendere.

LXXV. Quod cum faciant Calvinistæ, errorem CALVINI-
STARVÆ
ERROR.
 errore cunctantur necesse est, statuuntque quoscumque fide & spiritu semel initiatos, necessariò ita perseverare & tandem salvari: neque regenerationis gratiam unquam ullo modo eos excutere posse; neque alios accipere. Nos verò ex sacris literis, mixtis, testibus exemplis & rationibus probabimus, haut impossibile vel electos aliquando gratiâ excidere, vel renasci qui tamen postea deficiant & pereant. ELECTOS
GRATIA
EXCIDERE
POSSE.

LXXVI. Jehovah ad Mosen: *Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo.* Apud Jezechielem: *Cum avertit se justus à justitiâ suâ, & fecerit iniquitates, morietur in eis: in injustitiâ quam operatus est, morietur.* Servator docet in parabolâ de quadruplici semine, quosdam cum gaudio suscipere verbum: sed radices non habere & credere ad tempus. In aliâ servum cui remissum fuerat debitum ab irato Domino tradi tortoribus, usque quo redderet universum. Exod. 32. 34
c. 18. v. 24
& 26.
Matth. 18.

LXXVII. Paulus de Judæis incredulis & credulis gentibus clarissimè: *Si permanseris in bonitate; alioquin &* Rom. 11. 22.

tu excidēris. Sed & illi si non permanserint in incredulitate, inferentur. Et eodem sensu hoc: Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Et ad Colossenses eodem: Reconciliavit vos in corpore carnis suæ per mortem, ut fisset vos sanctos & inculpato & irreprehensos coram se: si tamen permanetis in fide fundati & firmi, nec dimovemini à spe Evangelij. Ad 1 Epist. 4. 1. Timotheum: Spiritus disertè dicit, quia in novissimis temporibus desciscunt quidam à fide, adtendentes spiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum. Petrus: Cui non præsto sunt hæc, (pietas, caritas videlicet, & quæ enumerat) cæcus est, *μωραν* *ζωον*, oblitus purgationis veterum suorum delictorum. Item: 2. 20. Si postquam inquinamenta mundi per agnitionem Domini & servatoris Jesu Christi effugerint, his rursus implicati superentur, facta est ultima eorum conditio deteriore priore. Sola Epistola ad Hebræos contradicentium ora vel *ἀχάλα* obstruat & frenet luculentis testimonijs cap. III, v. 6 & 14; c. VI, v. 4, 5, 6; c. X, v. 26, 29, 38.

LXXIIX. Progrediamur nunc ad exempla. Primum quod vel unum satisfecerit, primi hominis. Quæro hîc ab adversarijs, anne Adamus ad imaginem Dei conditus illam per peccatum mortale amiserit & gratiâ prorsus exciderit? Ajunt: (neque enimaliter possunt,) nobis quæ volumus concedunt & sese redarguunt. Negant verò? & quemquam nostrum in Adamo mortuum negant, & Christum frustra mortuum adfirmant. Alterum Aharonis idololatriæ auctoris. Tertium Davidis, qui vir secundum cor Dei, contempsit tamen verbum Domini, ut malum faceret in conspectu ejus, dum videlicet in adulterium prolabitur, & destinato animo consilioque homicidium committit, X menses sine pœnitentiâ.

tiâ transigens. Quartum Petri, qui quamvis renatus Christum nihilominus perjurio abnegavit.

LXXIX. Atque isti quidem quos recensui, reversi sunt ad pœnitentiam: supersunt quineque ad hanc neque ad vitam, alij, nihilominus olim renati & in gratiâ. Saulelectus & bonus: & non erat vir de filius Israël, melior 1 Sam 9, 2. illo. Ab hoc recessit spiritus Domini & exagitavit eum Spiritus nequam. Tandem desperabundus arripuit gladium 16, 14. suum & irruit super eum. Salomonem dilexit Dominus: 31, 5. & hinc vocatum nomen ejus, Amabilis Domino: eò quòd 2 Sam 12, diligeret eum Dominus. Ipsum tamen eum averterunt mulieres: quumque jam esset senex, depravatum est cor ejus per 25. mulieres, ut sequeretur Deos alienos. Igitur iratus est Dominus, quòd averfa esset mens ejus à Domino Deo Israël. Neque reversionis meminerunt sacræ literæ, ut pro reprobato & damnato habeat Augustinus l. XXII cont. Faustum c. 88. 1 Reg. 11, 4. 7, 9.

XXC. In Novo Testamento offert se Judas, qui Magistrum suum prodidit, semet perdidit. Ille tamen de eo apud Joannem: Pater quos dedisti mihi ego custodivi, c. 17, v. 12. & nemo ex eis perijt nisi filius ille perditionis. Certè si Filio à Patre datus fuit, quum daretur bonus fuit; & si è grege Filij perijt, in grege antequam periret, numerabatur. Perijt quoque Simon Magus, qui tamen antea Philippo evangelizanti de regno Dei & nomine Jesu & ipse credit, & baptisatus adhærebat Philippo. Act. 8, 12.

XXCI. Paulus ad Timotheum disertè: Milita 1 Tim. 1, 18. bonam militiam, retinens fidem & bonam conscientiam: quâ expulsâ nonnulli naufragium fidei fecerunt: ex quibus Hymanæus & Alexander, quos tradidi Satanz. De Galatîs qui initio crediderant, & postea se passi fuerant seduci, expres-

Gal. 5, 4. expresse: *Evacuati estis à Christo, à gratia excidistis. In-*
 1 Cor. 5, 5. *cestuosum Corinthiacum uno loco Sathanæ tradit: alio*
 2 Cor. 2, 8. *pœnitentem in Ecclesiam recipit, ut ostendat haut esse*
fatalem conditionem stantium & cadentium.

Tit. 3, 5
 Gal. 3, 27. **XXCII.** Verè verum, quod Baptismus, *lavacrum*
regenerationis & renovationis Spiritus sancti. Quod quicum-
que in Christum baptizati estis, Christum induistis. Neque
 tamen verum, post acceptum baptismum nullos gratiam
 regenerationis excutere, nullos Christum exuere. Im-
 mo juxta Calvinianam sententiam filij fidelium nascun-
 tur sancti: juxta eandem itaque manebunt sancti, neque
 eorum quisquam unquam peccabit, unquam damnabitur.

ELECTO-
RUM NU-
MERUS.
XXCIII. Atque ex hisce constat, non esse ali-
 quod præcisum aut fatale decretum de his vel illis certis
 individuis ante tempora determinatè electis, in tempore
 necessariò fide donandis & in eà conservandis; adeò, ut
 eorum numerus augeri posset, posset etiam minui. Au-
 geri, si plures Deo, obsequerentur, & à Deo ordinatis
 medijs uterentur: Minui, si pauciores. Hoc fieri posse
 1 Cor. 9, 27. testatur Apostolus operam nauans, *ne fortè cum alijs præ-*
dicaverit, ipse reprobis efficiatur. Illud Servator ipse,
 dum inexpugnabilem pertinaciam civitatibus Galilææ
 3 Matt. 11, 21
 Luc. 10, 13. exprobens, *Quòd si in Tyro, ait, & in Sidone factæ essent*
virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in sacco & cinere pœ-
nitentiam egissent. At nunquam pœnitentiam egissent,
 licet infinities plura apud eos, edita miracula, dicent Cal-
 vinistæ, nisi suum fatum fatuum dicant.

XXCIV. Neutiquam tamen dicimus nos, fugere
 Dominum certum numerum certorum fidem & vitam
 adprehendentium. Redargueremus enim ejus omnisci-
 2 Tim. 2, 19. entiam: *ejus fundamentum, habens signaculum hoc: è 7to x^o-*

Et re illas autem: ejus ipsius vocem: *Ego sum pastor* Jo. 10. 14.
bonus & cognosco meas. Dicimus verò, neque formaliter
 neque materialiter dependere ab hac scientiâ utfato vel
 decreto sive electorum sive reproborum numerum: hunc
 quidem auctiorem, illum arctiorem; paucos enim ele-
 ctos ait, qui novit. Quippe *pauci* (ut & hoc ex Augustino *Matth. 20,*
et de idem explicemus) in comparatione pereuntium, in suo
autem numero liberantur multi: de corrept. c. x; contra Cresc.
 l. III, c. 56; & l. IV, c. 53. *16.*

XXXV. Quamobrem prout novit Deus, ita est,
 eritque, haur aliter: neque tamen aliter propter hujus-
 modi notitiam ceu necessitantem. Nam quod produ-
 citur è causis quæ variare vel deficere possunt; in seipso
 naturâ & conditione suâ neque certum neque necessa-
 rium est: atque adeo, quod ad utrumque se habere po-
 test; non habet se ad alterutrum propter causam ali-
 quam primam, sed proximam quæ secundum suum mo-
 dum istius motionem recipiat. Porrò intellectus divi-
 nus singula intelligit non aliter postquam sunt, quàm an-
 tequam sunt: neque enim in tempore cognoscit ea, ne-
 que tantum prout in causis adhuc, & aliquando erunt:
 verum in æternitate, prout in esse suo determinato co-
 ram ipso præsentem existunt. Quoniam verò quæ sunt,
 dum sunt, certa, determinata & necessaria sunt, cognitioq;
 divina unumquodq; prout est, intuetur: sequitur è dictis,
 unumquodque quatenus huic scientiæ subditur, certum,
 determinatum, necessarium esse, quia scilicet præsens sit;
 quatenus ad suas causas comparatur, aut futurum contin-
 gens esse, ita quoq; alio vel alio pacto se habere posse. At-
 que hinc patet de numero electorum, de quo secundum
 hunc modum rectè adfirmamus, augeri posse, posse &
 T 3 minui:

de corrept.
c. 13
minui: secundum illum itidem rectè cum Augustino:
Certus est, nec potest minui, nec auferri.

XXCVI. Atque ita vulnere *vulnere* paulatim evicta supremum
Congemuit, traxitque jugis avulsa ruina

illa Calvinistici decreti compaginata moles, sive malis
tela, quam contortuplicarint *nentes fatalia Parca stamina*:
nos verò protelamus ut *ἀνακεφαλαίωσθαι* adseveremus,
haut ita conferri fidem, ne possit iterum auferri: neque
enim determinatis electorum individuis tantum offerri,
sed quibuslibet per universalem vocationem & media
quorum inefficacia nequaquam in Deum regerenda, re-
ferenda utique in ipsos, qui adplicare fastidiant. Nam
Deum omnibus suum Filium misisse, Filium pro omni-
bus ex consilio atris Psatisfecisse. Atque hinc patere
quòd ad damnationem vel ejus causas neminem crearit
aut destinavit, sed velit salutem omnium: ideoque huic
voluntati non sine extremâ impietate aliam quocunque
nomine indigetetur, contrariam fingi.

XXCVII. Paulus certè in quem finem quodvis
Rom 15, 4. in Ecclesiâ doceri debeat, optimè docet. *Quaecunque, in-*
quit, scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per pa-
tientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Et
2 Tim. 3, 16. alibi: *Tota scriptura divinitus inspirata, utilis est ad doctri-*
nam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionemque
in justitiâ. Unde promptè colligitur, quodcunque dogma,
per quod spes, consolatio, doctrina, correctio, institutio
haberi nequeat, alienum esse à scripturâ, & ab ejus fine
distare *ὅτι ἡ πᾶσα.*

XXCVIII. Ad hanc Apostolicam amussim com-
pages decreti si exigatur, ipsa semet continuò exiget. In-
tellige-

telligetur enim non tantum illa non præstare, sed potius quæcum illis pugnant ex diametro, fenestram scilicet vel securitati vel desperationi aperire, pietatis studium exinacire, & demum blasphemias extortum ire. *Quid enim ultra speret, ait Faustus, quem jam gratia suam fecit? in quo e contrario non desperet, quem præsnitio violenta damnavit? Et quid orare homini proderit in unâ harum conditione constituto? Nam etsi ad quam partem fuerit deputatus ignorat, utramque tamen partem fixam esse & immutabilem non ignorat. Et in quo scelere necessitatem non excuset, causæturque*

lib. 1, c. 4.

Sic Jovis imperia, & nigras voluisse sorores.

Deus nos ab absurdis hujusmodi opinionibus tueatur, & in sanctâ veritate conservet.

DISPUTATIO VII.

DE JUSTIFICATIONE.

T H E S I S I.

DOctrinam de Justificatione hominis coram Deo breviter tractaturi, & ad disputandum proposituri, principio ipsum vocabulum paucis explicabimus: quod nunquam non aliàs, hic præcipuè necessarium.

II. Forense verò esse sortè tam manifestum est, ut facillè negari non possit. Significat enim *justificare* justum declarare, pronunciare, reputare. *Jes. v, 23. Væ justificantibus impium propter munera.*

JUSTIFI-
CARE.

III. In Hebræo est *דַּרְשׁוּ* à radice *דָּרַשׁ*, cujus significatio in tertiâ conjugatione per judicium & adseverationem

tionem